

§ 178 Kyrkan och politiken

EVA-MARIA MUNCK:

Ordförande, ledamöter och biskopar! Jag talar för utskottet och vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag, som också innebär ett avslag på motion 2010:76. I motionen vill motionären att Svenska kyrkan ska återgå till kyrkans bekännelse om åtskillnad mellan kyrka och stat genom att inte bedriva politik.

I utskottet är vi eniga om att föreslå Kyrkomötet att avslå motionen. Motionen genererade ett konstruktivt samtal och vårt förslag till beslut motiverar vi under rubriken *En kyrka kan inte avstå från att ta ställning*. Utskottet delar inte motionärens uppfattning av tvåregementsläran utan konstaterar i stället att en kristen tro i världen har politiska, sociala och andliga dimensioner. Politik i benämningen samhällsvisioner och samhällsaktion är och har varit en självklar del av den världsvida kyrkan. Utskottet framför också att detta inte får leda till att Svenska kyrkan blir en partipolitisk aktör eller en åsiktsgemenskap. Man måste skilja mellan å ena sidan att kyrkan blir ett redskap för stat eller någon politisk organisation och å andra sidan att kyrkan självständigt tar ställning och agerar i frågor som betraktas som politiska.

Motionären hänvisar i sin motion till Israel-Palestinafrågan. Utskottet vill ge uttryck för att Svenska kyrkan i den frågan vill värna både det judiska och det palestinska folkets rättigheter. Utskottet konstaterar med stolthet att Svenska kyrkan finns med i samarbetet mellan olika organisationer, kyrkor och ekumeniska nätverk som arbetar mot olika former av kränkningar av grundläggande mänskliga rättigheter, både för israeler och palestinier, och för en rättvis fred i Israel-Palestina. Ett exempel på detta är det ekumeniska följeslagarprogrammet som Svenska kyrkan stöder genom att vara medlemskyrka i Sveriges kristna råd. Syftet med följeslagarnas närvaro är att dämpa våld och främja respekten för folkrätten. Genom praktisk solidaritet stöds utsatta grupper, såväl palestinier som israeler.

Vi kan som kyrka aldrig på grund av politisk hänsyn avstå från att ge röst åt evangeliet, överge vårt samhällsansvar och avstå från att ta ställning i etiska frågor, även när det är obekvämt. Jesus avstod inte från att ta ställning. Han betonade både tro och praktisk handling. Jesus gjorde aldrig avsteg från att stå på de fattigas och svagas sida, trots att detta var ytterst obekvämt och ledde till maktens ogillande. Att både personligt och kollektivt ha Jesus som förebild innebär att vi som kyrka aldrig kan sluta våga, våga ta politisk ställning, våga vara en profetisk och ofta obekväm röst i samhället och våga – precis som Jesus – stå upp för de små och svaga människorna oberoende av om de är våra medlemmar eller inte.

Bifall till utskottets hemställan.

DAG SANDAHL:

Herr ordförande! Genom dopet är varje kristen kung, präst och profet – kung med ansvar för politiska frågor, präst med ansvar att bära allt och alla i bön till Gud och profet med uppgift att skilja mellan ont och gott. Man kan alltså inte urskilja särskilt andliga frågor, det hör ihop. Så långt har utskottet rätt.

Jag blir lite beklämd eftersom utskottet dribblar med orden. Tvåregementsläran med absolut åtskillnad mellan kyrka och stat, som motionären tycks förespråka, är inte bara orimlig utan ibland också farlig, menar utskottet. Tycks förespråka, är en glidande formulering. Så ger man exempel från andra världskrigets mest fruktansvärda händelser, ett slags självpåtagen rätt att avlägga syndabekännelsen för andras synder och sannolikt inte alldeles riktig när det

gäller Svenska kyrkan. Jag har sagt det tidigare. Det är tre bokförlag som publice-
rar böcker om nazismens illgärningar på tidigt 30-tal. Det är Arbetarkultur, det
kommunistiska förlaget, Tiden, det socialdemokratiska, och Diakonistyrelsens
bokförlag. Det är Diakonistyrelsens bokförlag som har den långsiktiga
uppföljningen av de frågorna. Det är föregångarna till Kyrkornas världsråd som
ger ut studierna om de totalitära systemen inklusive den totalitära demokratin. Vi
behöver nog inte be så mycket om ursäkt som man alltid får för sig när det gäller
30-talet och politiskt arbete på 30-talet.

Det finns en sak i Läronämndens yttrande som jag är tacksam att jag läste i
sängen. Hade jag svimmat hade jag kunnat slå mig. Svenska kyrkan har i sitt
uppdrag ansvar för samhällsfrågor, heter det. Så kan det väl ändå inte vara.
Svenska kyrkan har i sitt uppdrag ansvar för samhällsfrågor – betyder det att
statsministern ringer Anders Wejryd för att fråga hur mycket han får göra,
eftersom det uppenbarligen är ärkebiskopen som har ansvar för samhällsfrågorna
i Sverige? Rätteligen skulle man väl skriva: Svenska kyrkan har genom sina
medlemmar uppdrag i samhällsfrågorna. Somliga medlemmar har ansvar i
samhällsfrågorna och andra av oss har synpunkter om dem. Det är Svenska
kyrkans folk och inte Svenska kyrkan i något slags upphöjdhet eller som organi-
sation som har ansvar. Ansvar har faktiskt regering och riksdag, landsting och
kommuner. Ibland blir det liksom för mycket när Läronämnden tar i.

Jag har inget yrkande.

MARGARETA SANDSTEDT:

Herr ordförande, ledamöter, biskopar och åhörare! Jag ska tala klarspråk med
den här motionen, 2010:76. Jag har inte något förtroende för Svenska kyrkans
omdöme när det gäller arbetet för fred i Mellanöstern. Det beror dels på bristande
objektivitet i rapporteringar från området och dels på, vad jag anser, klumpiga
politiska utspel som inte gagnat freden vare sig här hemma eller någon annanstans.

Efter den senaste motionen i frågan som avslogs, den motion jag tidigare hade,
har antisemitismen ytterligare flammats upp i takt med *Ship to Gaza*. Då många av
Israels fiender bor i Malmö har medierna rapporterat att många av judarna där
tvingas fly på grund av våld, terror och hot. Jag tycker att Svenska kyrkan ska
avhålla sig från att spela terroristerna i händerna genom att göra sådana här
utspek och åberopa en sorts rättvisa som överensstämmer med diktaturers
världsbild. Jag tycker det är dags att vi omvärderar det vi i kyrkan egentligen ska
hålla på med. Det är mission, undervisning och omvändelse vi ska jobba mot, inte
politiska utspel som riskerar att ställa folkgrupp mot folkgrupp.

Ordförande, jag är inte emot att man inom kyrkan engagerar sig i samhälls-
frågor, men – precis som Dag Sandahl säger– vi ska inte ha ansvar för dem. Vi får
gärna engagera oss, men det ska alltid ske med andlig uppbyggelse i fokus. Det är
det vi ska ha som riktmärke. Jag blir också lite beklämd när jag ser Läronämndens
svar, att kyrkans tro, bekännelse och lära alltid får konsekvenser när man
försvarar det här. Jag ser inte Guds värme och vishet i det svaret. Jag vädjar
därför om att låta bli politiska ställningstaganden av den här karaktären. Låt
Sveriges riksdag sköta utrikespolitiken, så kan vi bättre i stället fokusera på vad
det är vi ska göra – att göra alla folk till lärjungar.

Jag yrkar bifall till motion 2010:76. Tack.

FREDRIK SIDENVALL:

Herr ordförande, ledamöter, biskopar! Jag har inget yrkande i det här ärendet,
men jag vill säga något ytterligare om tvåregementsläran och föra den i försvar.

Den finns uttryckt i vår kyrkas bekännelse, i Augsburgska bekännelsens 28 kap. Det är ett uttryck för en väldigt positiv syn på mänskligheten. En stat kan säga upp sin relation till Gud, men det är alltid ensidigt. Gud säger inte upp relationen till samhället. Gud fortsätter att kalla människor till att ha ansvar för det jordiska livet, oss på nationell, regional och kommunal nivå. Även om man inte tror på eller känner Gud tjänar man Gud genom att uppehålla samhället. Den kunskaps-teoretiska grunden för livet i samhället är förnuftet, det är erfarenhet, det är forskning. Där kommer vi människor till olika slutsatser och därför kan vi bilda olika partier utifrån våra olika övertygelser. Så långt är det väl. Samhället är och förblir ett provisorium.

Så finns det en annan organisation, åtminstone i vårt land, som vi kallar kyrkan. Det berör på sätt och vis en smalare del av tillvaron men är en fråga som tidsmässigt är av stor betydelse, av evig betydelse. Det är vår relation till Gud. Där samlas vi på en annan kunskapsteoretisk grund, på en övernaturlig kunskaps-teoretisk grund, nämligen det Gud har uppenbarat i Bibeln och det den Helige Ande har väckt av tro på Guds ord hos människor. Det är det som är vår uppgift här. Här är Guds plan inte splittring och partier utan enhet och tydlighet. Här gäller det evangeliets klarhet, detta som vi har hört här i någon morgonbön, ”Kom till mig, alla ni som arbetar och är betungade”.

Det är förödande när kyrkan såsom kyrka ger sig in på politikens område och skapar partipolitisk anstöt omkring evangeliet. Det kan hindra människor just att nå fram till frälsningens källor. Det är också ett uttryck för djup misstro mot politiker i våra folkvalda församlingar. Jag tror verkligen att kyrkan har att träda fram med profetisk kraft i vissa historiska situationer, nämligen när en stat har demoniserats och helt övergivit det vi kan kalla den naturliga rätten, den som finns förtydligad i de tio budorden. Jag tycker dock inte att vi är där i vårt land i dag. Det har förekommit i världshistorien, men att påstå det om Sverige i dag i vår öppna demokrati tycker jag skulle vara djupt orättvist. Tack.

BISKOP HANS-ERIK NORDIN:

Ordförande och kyrkomötesledamöter! Jag vill yrka bifall till utskottets hemställan.

I Strängnäs stift är vi både stolta och glada över att ha en vänrelation till den lilla palestinska kyrkan med det långa namnet, The Evangelical Lutheran Church in Jordan and the Holy Land. Många av er i detta rum har besökt denna lilla, kämpande kyrka. Vi tillhör alla också en kyrka som med stor respekt för det judiska folkets ställning i frälsningshistorien uttryckt detta i dokumentet *Guds vägar*.

Motionären vill att vi ska återgå till kyrkans bekännelse om åtskillnad mellan kyrka och stat i betydelsen att inte lägga sig i politiska frågor. Om detta kan två saker sägas. För det första, en tydlig åtskillnad mellan kyrka och stat i betydelsen att kyrkan inte ska lägga sig i politiken stämmer inte med kyrkans bekännelse. Kyrkan hävdar sambandet mellan kropp och själ, mellan jordiskt och himmelskt, mellan skapelse och frälsning. Men i tider när dessa distinktioner riskerar att separeras kan hemska saker ske. Ett sådant förfärande exempel är, för det andra, när åtskillnad mellan kyrka och stat skedde, eller mellan andligt och världsligt. Det var under nazitiden. Kyrkan skulle syssla med det andliga medan politikens ansvar var det världsliga. Gud verkar med vänster hand i skapelsen och de politiska ordningarna med höger hand i det andliga genom Ordets förkunnelse i kyrkan. Saken är rätt, som det helt riktigt påpekats finns i våra bekännelseskriter,

men när det hotar att separeras rämnar gudsbilden och därmed också människo-synen, vilket det judiska folket fick känna på.

Att nu i dag tillämpa den distinktionen, andligt-världsligt, Guds rike-politik, i en konflikt mellan palestinier och israeler är minst sagt riskabelt. I den konflikten, som under årtionden gastkramat Mellersta Östern, har de olika kristna kyrkorna och deras företrädare formulerat ett Kairodokument. Svenska kyrkan har svarat på det i tre utmaningar som ges från de palestinska kyrkoledarna. Svaret kom i maj månad detta år. Höj er röst! Vi svarar: Vi kräver ett slut på den israeliska ockupationen och att en palestinsk stat etableras sida vid sida med staten Israel i enlighet med FN:s resolutioner. Ta itu med teologin! Vi svarar: Ockupation är synd och ett ont mot Gud. Kräv slut på ockupationen! Vi svarar: Vårt krav på sanktioner mot israeliska bosättningar på ockuperad mark kommer därför att fortsätta liksom deltagande i granskande av företag som är verksamma i de ockuperade områdena.

Jag finner att det finns anledning att tydligt ta avstånd från motionen.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Herr ordförande! Det finns väl ingen anledning att, som Hans-Erik Nordin nu gör, driva myten om den stränga åtskillnaden på 30- och 40 talen. Den är inte sann. Svenska kyrkan var genom de ekumeniska fora vi då hade en ivrig aktör. Den som vill läsa läser den begåvade forskaren Björn Rymans bok *Brobygggar-kyrka*. Svenska kyrkan stod inte i hörnet och tittade på. En av de första rapporterna om judeutrotningen finns i Västerås stifts julbok skriven av Johannes Jellinek. Jag tror att året är 1942 och det var ungefär då de stora besluten om massutrotning togs. Jag tycker att vi ibland måste hålla fram det profetiska ansvaret som faktiskt togs och inte politiseringen, inte alltid hålla fram bilden av protestantismen som backar undan i det politiska.

BISKOP HANS-ERIK NORDIN (REPLIK):

Dag Sandahl kan väl inte mena att det var ett sätt att hålla samman andligt och världsligt som skedde under nazitiden hos tyska lutherska kyrkan och att det fanns anledning för *Bekennniskirche* att däremot hävda sambandet mellan andligt och världsligt?

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Om vi talar om den tyska lutherska kyrkan ska vi kanske tala mest om den nazianstrukna kyrkan, där man just bedrev politik. Där skilde man inte mellan andligt och världsligt på något sätt utan blev ideologisk producent på Hitlertyskland. Där stod katolikerna starkare emot, eftersom deras kyrka var en internationell kyrka. Tyskarnas elände var ju att de fick ta kommando från den totalitära regimen. Det var då man backade bort från det ekumeniska ansvaret och inte ens 1937 kunde ta emot den internationella kyrkans stöd. När det blev ett sådant stöd åkte de stackars tyskarna hem.

Här finns det mer att fundera över, det är klart, och också några avskräckande exempel – fast faktiskt på ett annat sätt än vad man oftast säger. Välkommen till prästgården i Högbý. I putsrummet har jag några metrar böcker om det här.

BISKOP HANS-ERIK NORDIN (REPLIK):

Det var exakt min point, alltså att den tyska kyrkan inte höll samman andligt och världsligt och att det finns anledning att i dag vara eftertänksam och pröva sig själv. Det finns annars risker att vi faller i samma fälla.

MARGARETA SANDSTEDT (REPLIK):

Jag vill fortfarande påstå att jag inte har någon större tilltro till Svenska kyrkans fredsarbete i Mellanöstern. Jag saknar objektivitet i den här debatten. Jag undrar varför man inte ser Hamas roll i palestiniernas lidande. Hamas är ju en av de värsta förtryckarregimerna som begår övergrepp på den egna befolkningen. Våld, mord och förtryck hör till vardagen och man tvekar inte att använda sjukhus och skolor som angreppsbas mot israeliska soldater. När israelerna sedan skjutit tillbaka för att försvara sig, blir det stora rubriker om alla dödsfall av alla oskyldiga palestinier. Det är en manipulativ krigsföring, där man egentligen är det egna folkets fiender. Det palestinska folket är ju oskyldiga i det här och blir oerhört påverkade av den palestinska ledningen.

BISKOP HANS-ERIK NORDIN (REPLIK):

Vi är inte oeftertänksamma, som Margareta Sandstedt menar. Vi grundar vår hållning på FN:s resolutioner men också utifrån vår teologi. Vi säger när det gäller Hamas, vilket märks indirekt i vårt sätt att skriva, att vi kommer att fortsätta vårt arbete i linje med det som är sagt tidigare, att som ett sätt att med ickevåldsmedel stå upp för en rättvis fred mot ockupationen av tanke på civila. Det är lätt för oss här i dag som lever i en fredlig situation att tala, men våra palestinska vänner behöver stöd i sin kamp för fred, försoning och rättvisa. De är ett föredöme i det avseendet och vi ska stödja dem. Vi har skäl och mycket på fötterna i den kampen.

MARGARETA SANDSTEDT (REPLIK):

Då FN nämndes här ska jag också berätta att FN:s råd för mänskliga rättigheter är ett väldigt kontroversiellt organ, som enligt kritiker domineras av länder med en mycket tvivelaktig meritlista just när det gäller de mänskliga rättigheterna.

BISKOP RAGNAR PERSENIUS:

Ordförande och kyrkomötesdeltagare! Tvåregementsläran har bevisligen under århundradenas lopp misshandlats rätt rejält, bland annat så att man har delat upp verkligheten. Det är ungefär som att staten och samhället har sitt område och kyrkan har sitt. Ursprungligen, och det som Gustaf Aulén också påpekade under 30- och 40-talet, var tanken att den byggde på att Gud verkar både i kyrkan och i samhället. Kyrkan hade en profetisk roll i förhållande till samhället.

Jag tycker inte att det var något fel i det Dag Sandahl sa om de tyska kyrkorna i sig, men det fanns ju en dimension till. Det fanns saker i undervisningen kring tvåregementsläran som gjorde att man från kristet håll kunde legitimera nazistregimen och det var ett problem för fler än för rörelsen *Deutsche Kristen*. Det var faktiskt så att den tyska kyrkan till följd av detta fick ägna sig åt en rejäl uppgörelse med olika uttolkningar av tvåregementsläran. Att verkligheten är en helhet också för en kyrka har visat sig exempelvis i Sydafrika när det gäller apartheidsystemet. Det som kan tyckas som en samhällsordning och en etisk fråga blev så till den milda grad en central fråga för den kristna kyrkan att det blev en bekännelsefråga, en fråga med vilken vår tro står och faller. Det handlade om den grundläggande synen på människan, människans storhet, värde och okränkbarhet. Därför blev det en bekännelsefråga att motarbeta apartheidsystemet.

Till Dag Sandahl vill jag säga, apropå Läronämnden, att man ska läsa rätt och att man kan läsa utan att behöva lägga sig på sängen. Svenska kyrkan har i sitt uppdrag ansvar för samhällsfrågor. Det hade varit knepigare om det hade stått att Svenska kyrkan i sitt uppdrag har ansvaret för samhällsfrågor. Jag tycker inte, med den kyrkosyn som jag tror vi båda företräder, att man kan reducera detta till

att bara bli en fråga för enskilda medlemmar i kyrkan. Kyrkan är också en gemenskap. Däremot får man naturligtvis ha klart för sig att våra ställningstaganden i samhällsfrågor oftast är så att säga preliminära. Alla frågor är ju inte så tydliga som apartheidfrågan i Sydafrika.

DAG SANDAHL (REPLIK)

Herr ordförande! Det är väl nästan lite på kollisionskurs biskoparna nu talar. Det beror på att det finns två diken kring vägen. *Deutsche Kristen* använde det andliga som alibi för det politiska. Det var ju det som var problemet. Andra försökte göra en åtskillnad mellan andlighet och politik. Båda diken är diken och vi ska försöka hålla oss på vägen.

Mot politiserande biskopar skulle man kunna säga, det är gudsfolket som tillsammans fullgör uppgifterna som kungar, präster och profeter. Det gör man som vald ledamot i kommunfullmäktige, i landstingsfullmäktige och i riksdagen. Fast, som min vän högerriksdagsmannen sa, "Vi kanske inte ska blanda in riksdagen i utrikespolitiken. Den sköter Carl själv." Det är alltså gudsfolket i dess totalitet som bär ansvaret. Då går vi tryggare för då kan vi säga emot varandra. Den tryggheten tror jag vi ska leva med. Inte ner i diken, håll er till vägen. Vägen, sanningen och livet.

BISKOP RAGNAR PERSENIUS (REPLIK):

Nu när Dag Sandahl kommer in på att man inte ska hamna i två diken börjar vi närma oss varandra. Det handlar om att hålla ihop en helhetssyn på människan och en helhetssyn på tillvaron. Vi måste hålla fast vid att det för kyrkan, som gemenskap med en kallelse för varje kristen, handlar om en profetisk roll när det gäller att hävda en grundläggande skapelsesyn.

FREDRIK SIDENVALL:

Jag vill knyta an till vad biskop Persenius ytterligare tog upp om tvåregementsläran. Det finns också där ett annat dike som jag tycker har kunnat belysas. Det är den andra modellen i förhållandet mellan kyrka och stat som inte nämnts och som man kallar teokrati. Den grundsynen finns i den kristendomstyp som utgår från Rom och även den kristendomstyp som utgår från staden Geneve. Den har starkt inflytande i kristenheten i stort, tanken att också staterna ska styras utifrån Guds ord och att det så att säga är den kristna församlingen som på något sätt har en övergripande kallelse att styra över samhället. Det hör ibland mer till att komplicera konflikten i Israel, utifrån inte minst amerikanska samfund som ofta präglas av en teokratisk syn. Nu tror jag inte att biskop Persenius är särskilt frestad av detta, men för helhetsbilden i den teologiska diskursen är det viktigt att också lyfta fram.

BISKOP RAGNAR PERSENIUS (REPLIK):

I det diket skulle jag verkligen inte hamna, det håller jag förvisso med om. Därför ligger ju också i en luthersk grundsyn att vi när det gäller just samhällsfrågor samarbetar med alla människor av god vilja. Samvete, förmåga att älska, förmåga att analysera får man inte genom att bli kristen. Det har man som människa genom att vara skapad till Guds avbild. Därför är det viktigt att vi på det området samarbetar med alla människor av god vilja. Inte desto mindre tillför det kristna budskapet en djupdimension också när det gäller samhällsfrågor.

LENNART SACRÉDEUS:

Herr ordförande, kyrkomötesledamöter! Jag yrkar bifall till utskottets betänkande. Utskottet säger väldigt många värdefulla saker. Jag vill citera något. "Kyrkan får aldrig på grund av politiska hänsyn överge samhällsansvaret och avstå från att ge röst åt evangelium och ta ställning i etiska frågor. I förkunnelse och diakoni ska kyrkan ha en profetisk roll i värnandet av människovärdet och skapelsens integritet och en sådan roll leder till krav också på politiska grupper och beslutsfattare." Det är mycket bra skrivet och jag är tacksam för att detta finns med i utskottets betänkande.

Jag vill samtidigt problematisera en i det närmaste trossats som jag tycker används väldigt ofta i inomkyrkliga debatter, så även i Kyrkomötet. Den har använts av enskilda ledamöter under detta pågående kyrkomöte och formuleras ungefär så här: "Svenska kyrkan är en trosgemenskap men inte en åsiktsgemenskap." Det är både rätt och fel. Vi förs samman genom en gemensam tro på en gemensam Herre, Gud och Skapare och den Helige Ande. Den tron är sådan att den inte är gemensam för oss alla, i den bemärkelsen att vi ändå har olika teologiska inriktningar många gånger, men vi har gemensam kärna. Självklart har vi en åsiktsgemenskap. Ingen enda kan ju vara emot människovärdet, livets okränkbarhet, nästankärleken och andra grundläggande kristna principer. När vi säger detta med att Svenska kyrkan är en trosgemenskap men inte en åsiktsgemenskap tycker jag vi ska vara väldigt försiktiga. Vi är också en åsiktsgemenskap, inte i allting men i väldigt mycket. Det är just denna åsiktsgemenskap som utskottet så skickligt uttrycker i värnandet av människovärdet och skapelsens integritet.

Jag vill också påminna om att Svenska kyrkan har en historia, där vi i våra led i närtid till och med har haft en högt uppsatt ledare som har varit ordförande i Vänskapsförbundet Sverige-DDR. Vi vet hur kristna behandlades under den kommunistiska diktaturen i det så kallade DDR. Jag vill också ta upp att det finns en väldigt problematisk distinktion av vad som är kyrkan. Är kyrkan alltid kyrkoledningarna? Är det dess präster eller är det dess lekmän? Många gånger i Östeuropa var det inte alltid kyrkoledarna eller ens prästerna utan lekmännen, eller enskilda präster satta långt ute i landsbygdsförsamlingarna, som stod upp för den kristna rösten.

Allra sist, Katolska kyrkans sociallära finns och den bygger på en samverkan med alla människor av god vilja. Tack.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Herr ordförande! Vi kommer att komma tillbaka till frågan om ords värden och valörer. Jag tror inte att vi är en åsiktsgemenskap på ringaste sätt, däremot en insiktsgemenskap. Insikten om att Jesus är Herre är den grundläggande och den drar vidare. Det finns en massa politiskt nonsenssnack där vi skulle gå igenom orden och skära sönder dem så att de verkligen betyder någonting. Det innebär att jag kan vara oerhört kritisk mot att Läronämnden skriver att kyrkans tro aldrig bör innebära att kyrkan förskriver sig till ett politiskt parti. Kan aldrig innebära, skulle jag säga, som plötsligt blir noggrann med orden.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Herr ordförande och kyrkomötesledamöter! Jag är inte riktigt säker på att jag kunde följa repliken, men jag vill understryka följande så att det bli väldigt tydligt. När vi säger att vi inte är en åsiktsgemenskap säger vi nej, vi tycker aldrig någonting gemensamt, men det gör vi. Vi gör det väldigt många gånger. Hur kunde i så fall det kloka Ekumenikutskottet formulera just det man gör, och det

gör man enhälligt. "I förkunnelse och i diakoni ska kyrkan ha en profetisk roll i värnandet av människovärdet och skapelsens integritet." Jag vill inte vara överandlig och säga amen efter det, men det är väldigt bra skrivet och det är något vi säger gemensamt. Vi är också en åsiktsgemenskap, inte alltid men ofta. Tack.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Herr ordförande! Jag vill bara vara pedagogiskt mycket tydlig. Det är en avgörande skillnad på åsikter och insikter. Åsikter kan vem som helst hålla sig med utan något som helst sakligt underlag. Insikter är kvalitativt något annat. Kyrkans insikt som vi kan dela är basinsikten att Jesus faktiskt är Herre.

LENNART SAKRÉDEUS (REPLIK):

Till Dag Sandahl vill jag säga att det verkligen inte bara är en åsikt utan en djup insikt när Ekumenikutskottet uttalar värnandet om människovärdet och skapelsens integritet. Är inte detta insikt, vad är då en insikt?

HANS WALLMARK:

För det första, tro får konsekvenser. För det andra, kristna finns i olika politiska sammanhang. Det räcker att man ser ut över den här salen. För det tredje, vi gör olika tolkningar av dagens skeenden. Det finns all anledning att, precis som har gjorts här, problematisera bilden utav det som bland andra Hans-Erik Nordin gjorde. Det finns varnande exempel i historien när kyrkor har politiserats och tagits över av politiska syften. Nazityskland med sin riksbiskop är ett sådant exempel, Quislingkyrkan som uppstod i Norge under andra världskriget ett annat.

Med det sagt måste jag säga att den här diskussionen, precis som en del andra i Svenska kyrkan på Kyrkomötet, ibland gör mig som ledamot trött. Vi polariserar. Det blir alltid ett antingen eller när det i själva verket är ett både och. Situationen i Mellanöstern är ett exempel på att det inte är ett antingen eller utan ett både och. Ja, vi måste se de palestinier som förföljs därför att de är palestinier med de hemiska villkor de lever under. Ja, vi måste se att judar förföljs i dagens Europa och i Mellanöstern blott och bart därför att de är judar. Har vi inte förmågan att se att det finns problem både på den palestinska sidan och problem att vara jude i dag blir dialogen omöjlig. Det är precis det som händer här i talarstolen och inte bara i den här frågan, även om den blir just i sökluset. Det blir alltid antingen eller. Verkligheten är både och. Det gäller just den här diskussionen.

Jag tror personligen inte att vi kommer att medverka som svensk kyrka till någon som helst lösning på Mellanösternkonflikten eller någon annan konflikt om vi väljer polariseringens väg. Vi ska välja dialogens väg och den, mina vänner, den lämpar sig inte för treminutersinlägg på Kyrkomötet.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:

Ordförande, kyrkomötesvänner! Tron, den får alltid konsekvenser. Jag står här för att jag inte tror det räcker med att be. När jag tittar tillbaka på de senaste söndagarna i kyrkoåret har vi haft som tema *Att leva tillsammans* och *Samhällsansvar*, för att bara nämna några. Jag hade tänkt att jag skulle hitta ett bibelord som jag kunde ta upp här. Jag hittade så många att jag inte kunde välja. Låt vår handling och bön bli ett.